

AANVULLINGSNOTA VAN TOELICHTING
BETREFFENDE HET RIJK VAN
LANGKAT

*Overgedrukt uit het Tijdschrift van het Bataviaasch
Genotsschap van Kunsten en Wetenschappen
(deel LIII, oflevering 3-4)*

Batavia
ALBRECHT & CO
1911

AANVULLINGSNOTA VAN TOELICHTING BETREFFENDE HET RIJK VAN LANGKAT.

Inleiding.

Deze nota, opgemaakt naar aanleiding van het op 6 Juni 1907 gesloten en bij Gouvernements Besluit van 8 Augustus d. a. v. No. 13 goedgekeurde nieuwe contract met Langkat, is als een vervolg te beschouwen van de Nota betreffende dat landschap dd. 12 Juli 1893, aangeboden bij missive van den Resident der Oostkust van Sumatra van 15 Juli 1893 No. 2987/4.

De aanleiding tot het sluiten van nieuwe contracten met de Inlandsche Zelfbesturen in dit gewest, is uitvoerig uiteengezet in de aanvullingsnota betreffende Siak Sri Indra-poera dd. 12 Februari 1909, aangeboden bij missive van den Resident der Oostkust van Sumatra van dien datum No. 854/4, waarnaar dus korthedshalve kan worden verwezen; evenzoo wat betreft de bijzondere toelichtingen op den tekst der contracten, welke thans voor alle Sultanaten nagenoeg gelijkkluidend is.

A. Grenzen, grootte en bevolking (godsdienst en ethnografische bijzonderheden) van het landschap.

Wijl de grenzen nog slechts voor een gedeelte zijn vastgesteld, en omtrent het beloop der overige nog geschil bestond, heeft nog eens eene algeheele opname daarvan plaats gehad en wel door personeel van den Topografischen dienst, met de bedoeling om voor goed aan de steeds zich herhalende grensgeschillen een einde te maken.

Kwesties doen zich thans niet meer voor en aan de Reggering is bij missive van den Resident der Oostkust van

Sumatra van 13 September 1909 No. 4907/4 in overweging gegeven de grenzen als volgt vast te stellen:

Van af de monding der Ajer Masin (ijzeren buis gemerkt L. T. 1) deze rivier stroomopwaarts langs grenssteen L. T. 2 (bij de brug in den weg van Sĕroewai naar Sĕrang Djadja) tot hare samenvloeiing met de Ajer Tawar en dan deze rivier stroomopwaarts tot haren oorsprong bij den Doekoe Dasi. Van hier de waterscheiding volgend tusschen het stroomgebied van de Simpang Kiri eenerzijds en alle rivieren, welke ten Zuiden van de Ajer Masin uitmonden in Straat Malaka anderzijds, over de grenssteen L. T. 3 (op den Doekoe Dasi); L. T. 4; L. T. 5; L. T. 6 (naast den Paal Mĕrah op den weg van Kwala Simpang naar Salah Hadji); L. T. 7 (naast den N. O. grenssteen der onderneming Soengei Lipoet); L. T. 8 (naast den weg van Soengei Lipoet naar Salah Hadji); L. T. 9 (naast den Z. O. grenssteen der onderneming Soengei Lipoet); L. T. 10 (naast het voetpad van Soengei Lipoet naar Toengkam); L. T. 11; L. T. 12 (aan de petroleumleiding naar Soendi Batoe, tusschen K. M. Paal 19 en 20); Goenoeng Sekoendoer, oorsprong der waterscheiding (Triangulatiepilaar T. T. 2450). Van hier den kam van het gebergte volgend naar den Goenoeng Missigit (Triangulatiepilaar P. 117).

Van laatstgenoemden pilaar de kam van het Serbo Langitgebergte volgend over den Goenoeng Bandahara; Dĕlĕng Gogor; Dĕlĕng Natam; Boeloe Biang; Dĕlĕng Pĕpĕrkison (Triangulatiepilaar P. 116) Dĕlĕng Bidoel naar den Dĕlĕng Liang Garas (triangulatiepilaar S. 188).

Van den Dĕlĕng Liang Garas in Oostelijke richting afdalend tot den Dĕlĕng Toesam (grenssteen L. K. 14) en van hier de denkbeeldige rechte lijn naar grenssteen L. K. 13, aan de samenvloeiing van de Lao Tĕba en de Lao Boeloe. Van hier eene denkbeeldige gebroken lijn over den Dĕlĕng Si Kĕpĕl naar grenssteen L. K. 12 (westwaarts van de kampong Moerba op het voetpad naar Kota Gadja). Van hier de steile wand van den Dĕlĕng Tĕmanggoe volgend langs

den Triangulatiepilaar T. T. 2470, grenssteen L. K. 11; en verder de waterscheiding volgend over grenssteen L. K. 10 (aan den oorsprong van de Lao Këtoendal); grenssteen L. K. 9 (op het voetpad van de kampong Këloeloeran naar Bawak); naar de monding van het tweede linkerzijriviertje ten Zuiden van Këloeloeran in de Lao Bampoe (550 M. Westwaarts van den Meridiaan door de monding der Lao Këloeloeran en in de Paralel 1450 M. ten Zuiden van die monding). Verder de Lao Bampoe stroomafwaarts tot de samenvloeiing met de Loa Këloeloeran (grenssteen L. K. 8.) Van hier de waterscheiding volgend over den Dëlëng Sëmölé (Triangulatiepilaar T. T. 2469). grenssteen L. K. 7 (op het voetpad van Kapčras naar Kota Boeloeh) L. K. 6; L. K. 5 (op het voetpad van Pënampëan naar Soelkam bij een bivakplaats der Batakkers) en verder dit voetpad volgend naar den Dëlëng Palpalan (Triangulatiepilaar T. T. 2462, signaalboom). Van hier den kam van het gebergte volgend naar een Oostelijken voortop van de Dëlëng Palpalan (grenssteen L. K. 4) en dan van dezen voortop den voornaamsten rug in Noordelijke richting afdalend tot grenssteen L. K. 3 (aan de samenvloeiing van de Lao Soelkam). Van dit punt de rechte denkbeeldige lijn naar het hoogste punt van den Dëlëng Similir (315 M. Z. Z. W. van den Triangulatiepilaar S. 181). Van hieruit weder den kam van het gebergte volgend over grenssteen L. K. 2 (op het voetpad van Berkantjing naar Toradja); den Dëlëng Pertjibalan West; Dëlëng Bakal (Triangulatiepilaar T. T. 2463);

Dëlëng Loemoet; Dëlëng Simatjik; grenssteen L. K. 1 (op het voetpad van Oedjoeng Negeri naar Kota Djering); Dëlëng Pertjibalan Oost naar grenssteen D. K. L. op den Dëlëng Toengang.

Van den Dëlëng de waterscheiding volgend der beide bronrivieren van de Soengei Bingei tot hare samenvloeiing (grenssteen D. L. 6) Van hier de Soengei Bingei stroomafwaarts tot grenssteen D. L. 5 (op een eilandje in de rivier en in de lijn, gaande door den Triangulatiepilaar

T. T. 2307 en den grenssteen D. L. 4). Van dezen grenssteen de bovenvermelde lijn tot aan D. L. 4 (naast een grenssteen, gemerkt B. D. & L. T. C. L. aan den oorsprong der Soengei Mentjirim). Van hier deze rivier stroomafwaarts tot hare monding in de Soengei Bingei en vandaar een denkbeeldige rechte lijn naar grenssteen D. L. 3, waar vroeger een herkenbare boom stond bekend als: „Si Alang naga bernedem” (deze lijn loopt van af de spoorbaan Timbang Langkat Kwala langs een waterleiding). Van grenssteen D. L. 3 de Soengei Loeboek Dalam tot grenssteen D. L. 2 (op den dijk langs de Soengei Loeboek Dalam, waar het z. g. pompkanaal (Soengei pomp parit) begint. Van dit punt eene denkbeeldige rechte lijn naar grenssteen D. L. 1 aan de samenvloeiing van de Soengei Karang Gading met de Paloeh Lamdaja en van hier de eerstgenoemde rivier stroomafwaarts tot hare monding in Straat Malaka.

Van af de Kwala Karang Gading de kustlijn volgend tot de monding der Ajer Masin in Straat Malaka.

De oppervlakte van het landschap Langkat bedraagt ongeveer 6000 K.M.² of 109 G.M.².

De bevolking van Langkat bestaat behalve uit de inheemsche Maleische en Batakbevolking, uit allerlei nationaliteiten, w. o. Chineezen, Japanners, Javanen, Soendaneezen, Bantammers, Bandjareezen, Mandhelingers, Minangkabauers, Penangers, Atjehers, Klingaleezen, Bengaleezen en Europeanen.

Het aantal onderdanen van het Zelfbestuur bedraagt ruim 42000 zielen, dat der rechtstreeksche onderdanen van het Gouvernement ruim 67000 zielen, ongerekend Europeanen en Japanners.

Overwegend (Karo) Bataksch is de inheemsche bevolking in Boven Langkat (Langkat Oeloe); overwegend Maleisch daartegen in Beneden Langkat (Langkat Hilir) terwijl een groot aantal Atjehers, zich hoofdzakelijk op de pepercultuur toeliggende, zijn gevestigd rond de Aroebaai (Telok Haroe), op de eilanden Poeloe Kompei en Poeloe Sembilan, en in de Serangdjadja-, Aer Masin- en Besitangstreken.

De Maleische bevolking belijdt den Mohammedaanschen godsdienst; de Bataksche bevolking is nog overwegend heidensch. Bij de laatste treffen wij een soort mythologie aan van waarschijnlijk Hindoeschen oorsprong, bewaard door mondelinge overleveringen en bevattende verhalen van eene geheele reeks van goden en godinnen, van de schepping der wereld en van den oorsprong van verschillende natuurverschijnselen en daarnaast de algemeene vereering van de geesten der voorvaders en van andere afgestorvenen, waarbij als zwakke verbinding tusschen die beide godsdienstige elementen de oude tooverformules eene plaats innemen. De gezamenlijke godheden (debata) worden naar hunne woonplaatsen onderscheiden in debata di atas, debata di tengah en debata di teroek, onder welke benaming zij bijna uitsluitend worden aangeroept en bij het volk uit de gezangen der goeroes bekend zijn.

De zielen der afgestorvenen heeten in het algemeen bégoe, blijven op deze aarde rond rondswalen en hebben het vermogen in de menschen te varen; zij worden onderscheiden in :

- 1e. Betjara goeroe.
- 2e. Matei Sedanarei,
- 3e. Toengkoeb en
- 4e. Bégoe.

De bitjara goeroe's zijn zijn de geesten van kinderen, die dood ter wereld kwamen (hetzij tijdig of onvoldragen) of die stierven vóór het tanden krijgen. Naast dezen staan de Matei Sedanarei, waaronder men verstaat de geesten van hen, die een plotseligen dood zijn gestorven (binnen een dag krank en dood).

De Toengkoeb's zijn de geesten van vrouwen, die gedurende heel haar leven haar maagdelijken staat wisten te bewaren, terwijl eindelijk onder bégoe verstaan worden alle zielen van afgestorvenen, vallende in een der drie voorafgemelde categorieën.

Van anderen oorsprong en geaardheid zijn :

- 1e. de Hantoe,
- 2e. de Omang en
- 3e. de Orang Boenian,

waarbij onder Hantoe begrepen worden bepaalde natuurgeesten (berg-, rivier- en boschgeesten), terwijl onder Omang verstaan worden kabouters, die meest bij of op de bergen wonen, en onder orang boenian gewone menschen, die echter het vermogen bezitten niet alleen zich zelven, doch ook hunne huizen, hunne ladangs en tuinen onzichtbaar te maken.

Aan alle genoemde geesten kent de Batak een persoonlijk en zelfstandig bestaan toe en hij beschouwt die als de bewerkers van zijn voorspoed en van al zijn rampen. Hen gunstig voor zich te stemmen is dus een vereischte en van daar de offers, in den vorm van kippen en geiten hun gebracht.

In nauw verband met de godsdienstige begrippen der Bataks staan nog de z. g. pengoeleobalang (steenen menschenfiguren), de toenggals penaloceans (tooverstokken) en amuletten van verschillenden aard, waaraan bij hen het denkbeeld van tooverkracht is verbonden.

Bij de verschillende inlandsche nationaliteiten in het Langkatsche die den Islambelijden, wordt het huwelijksrecht geregeld door de instellingen van dien godsdienst. Bij de Bataks wordt dat recht beheerscht door het patriarchaat, waarbij de vrouw tegen betaling van een bruidschat, die niet anders is dan een koopsoom, varieerende in grootte naar gelang van den stand van het meisje, geheel van haren stam (marga) en daardoor van hare familie wordt losgemaakt, terwijl ook na den dood van haren echtgenoot de vrouw deel blijft uitmaken van den stam (marga) van den man, en zij rechtens de echtgenoot wordt van een der leden van den stam, bij voorkeur een der bloedverwanten van den overledene, meestal van zijn oudsten broer.

Het erfrecht wordt voor die bestanddeelen der bevolking, die den Mohammedaanschen godsdienst belijden, geheel beheerscht door de voorschriften van den Islam. Bij de

Bataks gaat de nalatenschap, geheel in overeenstemming met de begrippen van het huwelijksrecht, over uitsluitend in de mannelijke lijn. De kinderen erven alleen van den vader, niet van de moeder, daar deze zelve niets bezit en wat zij zelve mocht verkregen hebben, met haar het eigendom van den man geworden is.

Erflaters, zoowel als erfgenamen zijn alleen de mannelijke agnaten, n.l. vaders, zoons, zoonszonen, broers, broerszonen enz.

Behalve bij de Islamieten, vindt men de besnijdenis ook bij de Bataks, evenwel alleen bij de mannen en dan ook nog niet algemeen.

De kunstbewerking geschiedt door incisie.

B. Bergen en rivieren, waterleiding, wegen en bruggen.

Het rijk van Langkat is voor het grootste deel een alluviale laagvlakte, langzaam oplopend naar het Westen in de richting van het gebergte, vormende de grens met de Karolanden en met Atjeh.

Slechts in dit grensgebergte komen enkele hooge toppen voor van circa 2000 Meter.

De meest belangrijke rivieren van het Noorden naar het Zuiden gaande zijn: de *Aer Masin*, de Noordgrensrivier, voor welker monding een zandbank ligt, waarboven de waterdiepte bij laagwater slechts 1½ voet bedraagt; voorbij de bank is de rivier tot aan de kampong Damar Tjondang bevaarbaar voor vaartuigen van 7 voet diepgang.

de *Soengei (of troesan) Serangdjaja*, tusschen Poeloe Kompei en den vasten wal met 3 vaam en meer diepte behalve aan de Noord-monding, die afgesloten wordt door een zandbank met 3 voet water bij laagwater. In het Zuiden mondt zij uit in de Kompeigeul;

de eigenlijke *Serangdjaja rivier*, die den vasten wal in ongeveer W. O. richting doorstroomt en ontstaat uit de vereeniging van de Soengei Serang Djaja Kiri en Kanan, bezit tot aan de samenkomst dezer takken diepten van 16 voet en meer;

de *Soengei Boeloe Besar* en de *Soengei Bamban besar* zijn tot 1 à 2 zeemijlen stroomopwaarts bevaarbaar voor vaartuigen van 7 voet diepgang;

de *Salahadjirivier* met waterdiepten van minstens 9 voet tot aan Salahadji, ongeveer 7 zeemijlen van de monding;

de *Besitanrivier*, met eene minste waterdiepte van 9 voet, ontstaande uit de samenvloeiing van de vijf navolgende rivieren:

1e. de *Soengei Toengkam.* over een afstand van ± 5 zeemijlen bevaarbaar voor schepen van 7 voet diepgang,

2e. de *Halaban*,

3e. de *Sikoendoer*,

4e. de *Sesirah*,

alle over ± 3 zeemijlen bevaarbaar voor vaartuigen van 7 voet diepgang.

5e. de eigenlijke *Besitan rivier* met minste diepte van 3 voet, bij hoogwater voor vaartuigen van 7 voet diepgang bevaarbaar tot 4 à 5 zeemijlen stroomopwaarts; de *Soengei Sioer*, tot 2 zeemijlen ver bevaarbaar voor schepen van 7 voet diepgang. De bovengenoemde rivieren met uitzondering van de *Aer masin* en de *N.* monding der *Serangdjaja rivier* monden uit in de *Aroe-baai*, die 3 zeemijlen breed is. Deze baai loopt met laag water grootendeels droog of behoudt slechts geringe diepte, vormt dus een groote bank, waarin de daarin uitmondende rivieren, in vereeniging met eb en vloed, vele geulen hebben gesneden, waarvan de 2 diepe hoofdgeulen als de voortzettingen van de 2 grootste rivieren n. l. de *Salahadji* en *Besitan rivieren* zijn te beschouwen.

De Noordelijke van deze beide geulen, de *Kompei-geul*, loopt tusschen de eilanden *Kompei* en *Sembilan* door; de Zuidelijke, de *Sembilan-geul*, scheidt het eiland van dien naam van den vasten wal. Beide geulen zetten zich voort over een 6 zeemijlen breede kustbank. De diepte neemt naar zee voortdurend af en bedraagt nabij de 3 vademlijn

bij laagwater nog slechts 12 voet op den drempel der Kompei-geul en 13 voet op dien der Sembilangeul. Deze laatste bleek echter door baggeren gemakkelijk op diepte te brengen en te houden, zoodat daarop groote verwachtingen worden gebouwd, als zou die tot een Oceaanhaven zijn te maken voor dit gewest. Zuidwaarts van laatstgenoemde geul ligt de Babalangeul, van waar men over een zandbank, waarop bij laagwater slechts 3 voet water staat, in de Babalanrivier komt, eer een zee-arm, waarin de Soengei Tandjong Balei en de eigenlijke Babalan rivier uitmonden. Deze beide rivieren zijn voor schepen van 7 voet diepgang stroomopwaarts bevaarbaar over een afstand van \pm 3 zeemijlen.

de *Soengei Lapan*, aan wier monding zich een bank bevindt, waarop bij laagwater 1 voet water staat, is stroomopwaarts voor schepen van 7 voet diepgang bevaarbaar tot Kampong Palawi;

de *Soengei Gebang*, in verbinding staande door een troesan met de Soengei Lapan;

de *Soengei Serapoh*, in verbinding staande met de Langkatrivier en welke beide rivieren bevaarbaar zijn ongeveer een uur van hare mondingen, voor vaartuigen van 7 à 8 voet diepgang;

de *Langkat-rivier*, ontstaande uit de samenvloeiing van de Wampoe en Batang Serangan rivieren, is tot Tandjong Poera voor zeeschepen van 10 à 12 voet diepgang bevaarbaar;

de *Wampoe-rivier* is zeker de voornaamste rivier van het landschap Langkat. Ontspringende op het Noordelijk deel van het randgebergte van het Tobameer, doorstroomt zij een groot deel der Karo hoogvlakte onder den naam van Lau Balang, met een wijden boog om den Sinaboeng en treedt in den Z. W. hoek het landschap Langkat binnen, alwaar zij zich vereenigt rechts, boven Tandjong Poera, met de Batang Serangan en Bessilam rivieren en links, nabij Koeala Bingei, met de Bingei rivier, welke tot zijtakken heeft links de Begoemit, Lau Tengah en Bekioenrivieren en rechts de Mentjirim; voorts:

de *Soengei Djaring Alocs* en de *Soengei Karang Gading*, grensrivier met het landschap Deli.

Waterleidingen worden in het Langkatsche niet aangetroffen.

De groote Gouvernementsweg, aansluitende aan het wegennet in Deli, verbindt de onderafdeelingshoofdplaats Bindjei (K. M. 22) met de afdeelingshoofdplaats Tandjong Poera (K. M. 59) en Pangkalan Brandan (K. M. 83).

Ten laste van de landschapskas wordt deze weg van af laatstgenoemde plaats om de Aroebaai heen doorgetrokken tot aan de grens van Tamiang, alzoo vormende eene verbinding met het Atjehsche wegennet.

De aarden baan is thans gereed tot Boekit Kramat. Van deze plaats bestaat reeds een onverharde weg naar Salahadji en van daar een begrinde rijweg (4.5 K. M. lang) naar de grens van Tamiang en verder naar Kwala Simpang.

Voorts worden in Beneden Langkat nog aangetroffen een 3 Meter breede onverharde weg in N. Z. richting door het eiland Sembilan en een 5 M. breede onverharde weg in N. W. richting door het eiland Kompei, aanvangende bij de kedei Poeloch Kompei op de W. kant van het eiland, naar Tapan Kerbo op de westkust van Troesan Serang Djaja.

Aan de overzijde van deze troesan zet de weg zich voort in aanvankelijk N. richting tot voorbij kampong Serang Djaja en vervolgens in N. W. richting, voorbij de kampong Dama Tjondong over de Aer Masin rivier naar Seroweh (Tamiang).

In Boven Langkat loopen alle wegen in een centrum samen te Bindjei. Bedoelde wegen zijn de navolgende:

- 1e. een weg via Padang Brahrang, Padang Tjermin naar Soekaranda, Bekioen, Tandjong Langkat en Tanboenan, met zijtakken naar Tandjong Djatti naar Selesch en Selajang naar Wampoe en naar Doerian Moelau, Soengei Gerpa en Lau Boentoe.
- 2e. een weg van Kwala over Soengei Gerpa naar Lau Boentoe.

- 3e. een weg van Namoe Oekoer met een zijtak naar Namoe Trassi en naar Lingga,
- 4e. een weg via Poengei naar Kocala Begoemit en Koala Bingei naar Stabat,
- 5e. een weg van Bindjei over Timbang Langkat naar Medan.

Behalve de genoemde hoofdwegen heeft men kleine verbindingswegen, die de tabaksondernemingen onderling of met de hoofdplaatsen verbinden, en voetpaden, die de kampongs met elkander en de hoofdwegen vereenigen.

Eindelijk dient hier nog vermelding de stoomtram die Langkat met Tandjong Poera en Pangkalan Brandan verbindt en de spoorweg tusschen Timbang Langkat en Selesei.

Behalve houten bruggen en steenen duikers in de hierboven vermelde wegen, vindt men te Bindjei 2 ijzeren boogbruggen, 2 ijzeren bruggen op schroefpalen, en een houten hangbrug over de Wampoerivier; bij Stabat een ijzeren boogbrug, bij Tandjong Poera 2 ijzeren boogbruggen en over de Langkatrivier bij Kampong Pelawi een ijzeren boogbrug.

C. Samenstelling van het Landschap met opgave van de kampongs.

Het landschap Langkat vormt administratief de afdeling van dien naam, bestaande uit de beide onderafdeelingen Boven Langkat en Beneden Langkat.

De samenstelling van het landschap is aldus:

- I. Het direct Sultansgebied met de eilanden Poelau Kompei, Poelau Sembilan, Tapa Koeda, Poelau Mesdjid en de nabij gelegen eilanden.
- II. het kedjoeroeanschap Stabat,
- III. het kedjoeroeanschap Bingei,
- IV. het kedjoeroeanschap Selesei,
- V. het kedjoeroeanschap Bohoroq,
- VI. het datoeschap Lepad,
- VII. het datoeschap Besitan.

Administratief heeft de Sultan het landschap verdeeld in 3 loehaq's n.l. :

- I. de Loehaq Telok Haroe
- II. de Loehaq Langkat Ilir
vormende tezamen de onderafdeeling Beneden Langkat en,
- III. de Loehaq Langkat Oeloe, uitmakende de onderafdeeling Boven Langkat.

Deze loehaqs zijn weer verdeeld in districten: t. w. de Loehaq Telok Haroe in 5 districten n.l. :

- a. het district Poeloe Kompei,
- b. het district Besitan,
- c. het district Lapan,
- d. het district Babalan, met 1 onderdistrict Pangkalan Brandan,
- e. het district Poeloe Sembilan;

de Loehaq Langkat Hilir in 9 districten n.l. :

- a. het district Tandjong Poera, verdeeld in 2 onderdistricten n.l. Tandjong Poera en Gebang,
- b. het district Stabat,
- c. het district Bingei,
- d. het district Tjampa,
- e. het district Pantei Tjermin,
- f. het district Hinei,
- g. het district Toealang,
- h. het district Troesan,
- i. het district Si Tjanggang;

de Loehaq Langkat Oeloe in 5 districten n.l. :

- a. het district Bindjei, met 1 onderdistrict Bindjei,
- b. het district Belesai,
- c. het district Bohoroq,
- d. het district Selapian,
- e. het district Soengei Bingei.

De voornaamste kampongs in elk van de hierboven genoemde districten zijn de navolgende:

I. Loehaq Telok Haroe.

district Poelau Kompei:

kampong Poelau Kompei,
 kampong Soengei Pinang,
 kampong Damar Seratoes,
 alle op het eiland Kompei, terwijl op den vasten wal
 (Serangdjajastreek) zijn gelegen:

kampong Soengei Banban,	}	aan de Soengei Boe- loeh Besar.
kampong Soengei Boeloe Besar,		
kampong Soengei Kemenjan,		
kampong Mah Ringgit,		

kampong Soengei Boeloe ketjil, aan de gelijknamige rivier.

kampong Tapian Gajo,	}	aan de Troesan Serong Djaja en Serangdjaja- rivier.
kampong Tapian Beranan,		

kampong Serang Djaja Oeloe,	}	aan de Troesan Serang- djaja en Serangdjaja- rivier.
kampong Semembo Dalem,		
kampong Pematang Tengah,		
kampong Ramboen Pajoeng,		
kampong Serangdjaja,		

kampong Damar Tjondong,	}	aan de Aer Masin.
kampong Poetjoeq Aer Tawar,		

district Besitang.

kampong Besimèrah	}	nabij den weg van Koe- ala Simpang naar Sa- lahadji.
kampong Toelang,		
kampong Penda,		
kampong Batoc XXX,		

kampong Matang Panjang,	}	aan de Soengei Matang Panjang.

kampong Soengei Manan,	}	aan de Soengei Manan.

kampong Salahadji,
kampong Rantau Pandjang,
kampong Boekit Asem,
kampong Boekit Kramat,
kampong Boekit Tiram,
kampong Soengei Pandan,
kampong Pangkalan Siata,	}	aan de Salahadji rivier.
kampong Soengei Kloelang,
kampong Soengei Doea,
kampong Soengei Satoe,	}	aan de gelijknamige ri-
viertjes uitmondende in
de Salahadji-rivier.
kampong Toengkam Oeloe,
kampong Boekit Penjingat,
kampong Koala Toengkam,	}	aan de Toengkamrivier.
kampong Halaban (aan de Halaban rivier),
kampong Sikoendoer Ketjil (aan de Sikoendoer rivier),
kampong Bt Bengkoeang (aan de Sesirah),		
kampong Pante Gadoeng,
kampong Selalas Moeda,
kampong Boekit Mas,
kampong Besitan,
kampong Soengei Meran,
kampong Tambang Tocolang,
kampong Klambir Sebatang,
kampong Kwala Sedapan,
kampong Tandjong Kramat,	}	aan de Besitan rivier.
kampong Si Djanda,
kampong T. Roebia,
kampong Soengei Serei,
kampong Oedjoeng Batoe,	}	aan de Besitan rivier.
kampong Pangkalan Soesoe [langs de Sembilan geul en in
de nabijheid hiervan],		
kampong Soengei Tjempeda,
kampong Paloh Kramat [aan de Soengei Sioer].		

district Lapan:

kampong Soekaradja,	}	aan de Lapan rivier.
kampong Sitjoerei,		
kampong Pelawi,		
kampong Lama,		

district Babalan:

kampong Telok Taboean,	}	aan de Tandjong Balei rivier.
kampong Soengei Balei,		
kampong Soengei Bila,		

kampong Perlis [aan de Babalan rivier],
 kampong Pangkalan Brandan,
 kampong Aloer Doea,
 kampong Paloh Doerian,
 kampong Pangkalan Meranti,
 kampong Pangkalan Batoe,

district Poeloe Sembilan:

kampong Poeloe Sembilan.

II. Loeboeq Langkat Hilir.*district Tandjong Poera:*

kampong Tandjong Poera,
 kampong Gebang,
 kampong Batang Serangan,
 kampong Besilam,
 kampong Ranto Pandjang,
 kampong Padang Lolong,
 kampong Karboean,
 kampong Bagan Oedang,
 kampong Poeloe Banjak,
 kampong Sangga Lima,
 kampong Boeboera,
 kampong Oedjoeng Damaq,
 kampong Selingkar,
 kampong Serapho,

kampong Batang Serei,
 kampong Tapah Koeda,
 kampong Karang Gading,
 kampong Nangka,
 kampong kepala Soengei,
 kampong Teloek,
 kampong Moeka Paja,
 kampong Rantau Betoel,
 kampong Lalang.

district Stabat:

de kampongs Gohor, Lama, Pantei, Geni Stabat, Limau Moengkar, Ara Tjondang, Asem Koembang en Telok Gerat.

district Bingei:

de kampongs Peloembahan, Oedjoeng Baka en Doerian.

district Tjampa:

de kampongs Tjampa en Batoe Melenggang.

district Pantei Tjermin:

de kampongs Pantei Tjermin en Baroe.

district Hinei:

de kampongs Hinei en Paja Rengas.

district Tocalang:

de kampong Padang Toealang.

district Troesan:

de kampong Troesan.

district Si Tjenggang:

de kampongs Si Tjenggang, Tandjong Iboes en Selatang.

III. Loehaq Langkat Oeloe.

district Bindjei:

de kampongs Bindjei, Kebon Lada, Petjoehajan, Djana Ke-doengdoeng, Patah.

district Selesei:

de kampongs Seleseh, Mantjang Batoe Gadjah, Padang Ramboeng, Poengei, Limoe Soendei, Soengei Limbak, Tambak, Paja

Djamboe, Karpei Kiri, Karpei Kanan, Pariasan, Kwala, Paja Robah, Kota Pinang, Batoe Mandi, Kwala Begoemit, Tandjong Djatti, Bekioen, Betengar, Paja Rampak, Tambaroe, Boeloeh Doeri, Namoe Djawi, Namoe Kersik, Djorang Belanga, Lilampeï, Penaberangan, Bernoh, Namoe Beloën, Si Perak, Parabindoe, Kota Pamah, Pesoening, Tandjong Balei, Tandjong Pamah, Telko, Roemah Kota, Lau Moelgap, Soekameri, Soeka Poo-loeng, Bindoe Baroe, Kota Pinang, Namoe Datoeq, Mala Bangoen, Tandjong Keliling, Djandji Mariah, Merlegan, Pedran, Lau Tjemarrah, Tanah Gara, Tandjong Keriahân, Si Alang Boengkoek, Bekoelap, Perocan, Pinang Moelau, Selmak, Bekerman, Sakhkoeda, Kota Parit, Asam Koembang, Kwala, Martoeboeng, Dalam Naman, Besadi, Namoe Ramboeng, Soebaraja, Doerian Moelau, Namoe Djilat, Batoe Goeroe, Simpang Teloe, Boengarintai, Si Nampoer, Loen Bentar, Si Alang Dawan, Oedjoeng Tamboenan, Kota Tinggir, Oeroek Sigadang, Boeloet Pinang Toenggäl, Radja Napal, Lau Landian, Namoe Doerian, Penemberangan Oeroek, Namoe Beroe, Parang Goean, Adin Tengah, Tampoh Tadjock, Doerian Darih, Kocala Saloeman, Tamboenan, Lau Moelgap, Kitai Matah, Boeah Apom, Manggoesta, en Ramboeng.

district Bohoroq :

de kampong Behoroq, Soekaranda, Si Toengkal, Si Ketjik, Salas, Oelak Ramboeng, Kocala Sitaba, Soekaradja, Simatar, Si Djagat, Kasoempot, Timbang Lawan, Landak, Sabat, Si Martih, Saroewei, Si Mikat, Mambang Koening, Tandjong Lenggang, Si Bertoeng, Pangkoh, Boengara, Si Martih Kanan, Sapoe Padang, Kota Tjih, Tiga Pon, Teladoeh, Boeloeh Regin, Batoe Katak, Si Kilam, Kalangi, Kwala Moerak, Si Moelap, Kinangkoeng, Bekawar, Tandjong Goenoeng, Si Bilin Baroe, Mantjang, Oedjocng Kalangi, Djoeng Goerat, Namoe Tjangkeh, Tandjong Poetri, Batoë Paphah, Si Nambah, Kota Merboe, Kota Tengah, Tandjong Naman, Ranto Pandjang, Tandjong Sakti, Arci Sinembah, Morba, Keloe-loeran Rodja Boelan, Si Lajang Lajang, Lau Kersik, Batbeh

Gadja, Lau Rimo, Si Alang Bajangan, Batoe Ginda, Marintoeboeng, Bawak;

district Selapian:

de kampongs Batoc Hampar, Tandjong Moelia, Oembak Boeloeh, Bandar Moeda, Tamboenan, Pamah, Kota Baroe, Sirapit, Tandjong Selamat, Djoeng Bangoen, Lau Tjara, Tandjong Langkat, Tandjong Langkat Sabrang, Begarsei, Kwala Niboeng, Si Gargar, Kwala Gloeger, Namoe Oentjim, Kota Tengah, Lau Tepoe, Doerian Kemajan, Pandoman, Djoeloe, Dalang Pajoeng, Lau Belkih, Tandjong Kwala, Sanpoeran, Batoe Rong Reng, Ngilkil, Namoe Tjongkeh, Dagang Batoe, Dolang Singambat, Tandjong Kwala, Tandjong Bringin, Limoe Kajoe, Kwala Bandar, Salkam, Batjang, Biogo, Limoe Moengkoer, Boeloeh Koempal, Namoe Poetat, Boeloeh Laga, Batoe Gara, Namoe Tras, Doerian Toenggal, Pidren, Pamah Semeler, Pamah Solkaneh, Kapras, Lau Sangkoetan, Rampah, Djoema Ramboeng, Lau Lantei, Kota Tengah, Namoe Loebang, Kwala Paer, Kotambaroe, Boenoeraja, Namoe Tongan, Polka, Pamah Pakoe, Samir Terlok, Lau Gambir, Intjoepan, Bah Telko, Bandar Bampoe, Si Alang Agar, Si Alang Bajanjan, Dagang Penompoean, Soeka Poeloeng, Selmak, Tandjong Mariah, Langkoep, Rodja Tengah, Sapoelada, Doerian Malang, Lau Boersoer, Namoe roebei, Mintakasih, Kwala Serdang, Kota Paja, Soeka Djahe, Oedjoeng Teran, Namoe Koembahang, Namoe Doerian, Lau Kambang, Oedjoeng Bandar, Si Alang garigit, Tandjong Senembah, Kota Paloh, Tandjong Moeda, Goenoeg Tinggi, Tandjong Baroe, Tandjong Negeri, Namoe Djawi, Kwala Niboeng, Tandjong Barat, Toerangi, Kwala Garap, Kwala Dojong, Oedjoeng Bangoen, Mabar, Telko, Kota Pamah, Goenoeng Merlawan, Selmak, Namoe djahe, Namoe Rimes, Lau Toealang, Doerian Belanggoefock, Pamah.

district Soengei Bingei:

de kampongs Baroe, Bandar Sinembah, Berngam, Dalam Sariloe, Ramboeng, Lambiki, Bandar Bingei, Radja Bernoeh,

Lau Tengis Ilir, Samboewe Toealah, Djenggi Kemawar, Tandjong Marahei, Singgamanik, Gritgit, Belilir, Kotambaroe, Namoe Tongkah, Manggoesta, Goenoeng Mengambat, Begoeldah Kanoer, Tandjong Karo, Batoc Mandjah, Kwala Dabo, Martoeboeng, Tandjong Dingin, Doerian Moelau, Grat, Begoendoh Kiri, Bandar Mariah, Namoe Bilin, Radja Singa, Pantjoerido, Namoe Oekoer, Lau Tengis Oeloe, Tandjong Manggoesta, Balei Kasih, Tinggi Radja, Namoe Roebei, Sarbadjadi, Lau Djernih, Oedjoeng Pajoeng, Panampangan, Roemah Noengkei, Belinting, Goenoeng Merlawan, Bocah Radja, Bangoen, Tandjong Marawa, Si Gamang Atas, Betarpoeh, Si Gamang Bawah, Boengei Teran, Bintang Meriah, Kotambaroe, Kota Djering, Paragahan, Siring², Tandjong Koeala, Namodah, Sangapoera, Lau Saridi, Namoe Palangkah Kanan, Bangoen Moelia, Poltah, Pinang Toenggah, Dolang Poetjoek, Namoe Soera, Naga Piring, Soeka Riboe, Lau Soemang, Malim Radja, Bawar Koeala, Pinang Toenggal Baroe, Namoeirih, Namoe Tembio, Ramboeng, Si Ganrang Dagang, Namoe Loepoe Kota, Tandjong Goenoeng, Simpang Lajar, Toealah, Lau Bangkawan, Kamerahan, Doerian Lingga Oeloe, Paroman Wau, Pertoe-koekan, Lau Moelgah bawah, Pertoetoeakan Mali, Lau Moelgap Atas, Pertjihin, Boenei Toesam, Radja Tanamboenan, Soeka Poe-loeng, Tandjong Belok, Radja Tengah, Radja Tengah Lama, Tanah Merah, Noepar, Oedjoeng Lingga, Soengei Goenoeng, Doerian Sigalgar, Namoe Toerei², Pelangkah Gading, Doerian, Lingga, Sing Gahan Mati, Lau Moentji, Namoe Tating, Doerian Sigalgar, Namoe Saboeng, Doerian Keradjaän, Oedjoeng Barah², Bakantjan, Penoesoenan, Si Boenga², Si Poerah, Soeka Djoeloe, Soeka Mariah, Mantjirim Oeloe, Namoe Palangkah, Maloem Langkah, Goeroe Benoea, Roema Galoeh, Mantjirim Ilir, Bandar Kasihai, Goenoeng Poesoa, Namoe Rambei, Tandjong Bingei, Tandjong Poetri, Bere² Palawi.

D. Grondgesteldheid.

Voor het grootste deel bestaat het landschap uit eene

alluviale vlakke met groote vruchtbaarheid, die zich zeer langzaam naar het Westen verheft, zoodat men nog ver in het binnenland moerassen aantreft. Intusschen zou het niet juist zijn, indien men zich het terrein als gelijkmatig vlak voorstelde en even gelijkmatig zich verheffende naar het Westen. Op vele plaatsen in het Telok Haroe'sche en Langkat Hilir toch worden heuvelgroepen van 50 à 60 M. hoogte aangetroffen, afgewisseld door lagere terreinen. Alleen langs de kusten en de oevers der rivieren, voor zoover deze niet heuvelachtig zijn, treft men uitgestrekte moerassen aan, begroeid met rizophoren- en nipahbosschen.

Op het eiland Sembilan verheft zich in het Zuidwesten een heuvelreeks, terwijl Poeloe Kompei eveneens in het Zuidwesten wordt ingenomen door heuvels van 50 à 100 M. hoogte.

De rivieren, welke een groote hoeveelheid bergzand en slib medevoeren, treden dikwijls buiten hare oevers. Voor de mondingen liggen meestal zandbanken, ontstaan door het bezinksel dier stroomen die veel bijdragen tot de toeneming van land.

Kalk komt voor in de Bovenlanden van Bohoroq, waar ook kolen worden aangetroffen, terwijl petroleumbassins aanwezig zijn in Telok Haroe en Langkat Ilir, waar zij geëxploiteerd worden door de Bataafsche Petroleum Maatschappij en de Maatschappij tot Mijn- Bosch- en Landbouw-exploitatie in Langkat.

E. Nijverheid, landbouw, veeteelt, jacht en visscherij, handel en scheepvaart.

De Inlandsche industrie is van zeer geringe beteekenis, speciaal bij de eigenlijk gezegde Maleische bevolking. Timmerlieden, metselaars, goud- ijzer en zilversmeden worden niet aangetroffen. Weefnijverheid komt bij haar niet voor, evenmin ceramiek. Alle behoeften voor de huishouding en kleeding worden betrokken van Chincezen, Klingaleezen en Europeesche handelaren.

Alleen het vervaardigen van sampans hier en daar, het maken van vischwerktuigen, het construeeren van woningen van zeer eenvoudige bouworde voor eigen gebruik is van eenige industrieële waarde.

Ook bij de Bataksche bevolking is de nijverheid niet van beteekenis. Slechts in enkele kampongs worden kleedingstukken voor eigen gebruik geweven; de daarvoor benoedigde katoen verkrijgt men van de bij die kampongs behorende katoenaanplantingen. Voor het grootste deel echter voorziet men zich van Europeesche katoentjes, die hoewel niet zoo sterk en duurzaam als de inheemsche producten, veel goedkooper zijn.

Het pottebakkersbedrijf wordt alleen in het Bohoroqsche uitgeoefend, doch wegens de ruwe en minder goede afwerking is het product niet voor export geschikt.

Voorts bepaalt bij de Bataks de smeedkunst zich slechts tot het smeden van enkele primitieve landbouwwerktuigen en messen.

Van groote beteekenis is de petroleumindustrie, die in handen is van 2 Europeesche Maatschappijen n. l. de Bataafsche Petroleum Maatschappij en de Maatschappij tot Mijn- Bosch- en Landbouwexploitatie in Langkat, waarvan de eerste hare hoofdvestiging heeft te Pangkalan Brandan, met etablissementen te Pangkalan Batoe, Pangkalan Soesoe, Besitang, Bebirah en Telaga Said, en de laatste gevestigd is te Rantau Pandjang, nabij Tandjong Poera met een etablissement te Poeloe Sembilan. Beide Maatschappijen arbeiden met ingevoerde werkkrachten n.l. Javanen en Chineezzen, terwijl in geringer aantal bij haar werkzaam zijn Japanners, Bengaleezen en Klinggen.

De concessieterreinen der Bataafsche Petroleum Maatschappij, vier in getal t. w. Telaga Said, Aroebai, Boekit Mas en Boekit Sentang, beslaan een oppervlak van 116808 bouws, terwijl de concessieterreinen der Maatschappij tot Mijn- Bosch- en Landbouwexploitatie, geheeten Boeloe Telang, een oppervlak innemen van 7600 bouws

De landbouw der Maleische bevolking staat nog op lagen trap en is hoofdzakelijk beperkt tot rijstbouw op ladangs en in moerassen, zoomede op de afgeplante tabaksvelden.

De opbrengst is over het algemeen onvoldoende voor de behoeften der bevolking zelve, zoodat ook in verband met het aanzienlijk getal werknemers op de landbouwondernemingen gevestigd, groote hoeveelheden Siam- en Rangoonrijst worden ingevoerd.

In de Batak doesoen treft men hier en daar irrigatie aan, doch op zeer kleine schaal.

Van meer beteekenis is de pepercultuur, die voornamelijk door Atjehers gedreven wordt in de Serangdjaja- en Aer Masin streken, op Poeloe Kompei en Poeloe Sembilan en in Besitan en Lapan. Ook de pisang-cultuur geeft aan velen een middel van bestaan, meer speciaal in enkele streken van Beneden Langkat, terwijl men aldaar in het klein begonnen is met aanplantingen van *Hevea Brasiliensis*.

Langs de rivieren in Beneden Langkat worden op tal van plaatsen nipahbosschen aangetroffen, voor welke instandhouding goed zorg wordt gedragen; de daarvan afkomstige atap wordt in vrij belangrijke hoeveelheid aan de tabaksondernemingen geleverd als dekmateriaal voor de tabaks- en koelieloodsen.

Groententeelt, behalve voor eigen gebruik, wordt door den Maleier en Batak niet beoefend. Voor den verkoop is deze teelt speciaal in handen van Chineezzen, die aanmerkelijke complexen grond daarvoor in bewerking hebben.

Voor de Europeesche markt wordt tabak verbouwd op 30 landbouwondernemingen, voorts *Hevea* op acht ondernemingen en koffie (*liberia*) op vier.

De veeteelt wordt door de inheemsche Maleische bevolking niet beoefend. Wat er aan runderen en trekvee aanwezig is, behoort aan Europeesche landbouwondernemingen en aan Bengaleezen en Klingaleezen.

In de Bataklanden komen slechts enkele personen voor, die kudden karbouwen hebben, waaraan echter weinig zorg

wordt besteed. Invoer van slacht- en trekvee van Bengaalsch en Siameesch ras heeft dan ook steeds plaats.

Jacht op groot wild (olifanten, rhinocerossen, tijgers) uit liefhebberij heeft niet plaats. Worden deze dieren voor vee of veld te lastig, dan worden zij gevangen door middel van kuilen of vallen. Alleen de jacht op herten is vrij algemeen in zwang en geschiedt door middel van rottanstrikken, welke op enkele plaatsen langs den boschrand worden uitgezet, waarheen het wild gedreven wordt. Van veel grooter beteekenis is de vischvangst, die vooral aan de zeekusten aan vele honderden gezinnen een goed middel van bestaan geven.

De gevangen visch wordt dadelijk te Pangkalan Brandan, Tandjong Poera en Bindjei verkocht. Gedurende het geheele jaar door wordt geregeld gevischt, het meest echter in den drogen moesson. Als hulpmiddelen voor de vischvangst in zee zijn vooral in gebruik de belats en djerma's, staketsels van hout, die tot ver uit de kust worden opgericht. In rivieren heeft de vischvangst meestal plaats met werpnetten en fuiken.

De eigenlijk gezegde inheemsche bevolking houdt zich slechts zeer weinig met handel op. Deze, zoowel groot- als klein handel, is bijna geheel in handen van de Maleiers van de Westkust, Chineezen en Europeanen. Alleen met den handel in atap en boschproducten vinden enkele inheemschen een bestaan.

De handel in brandhout en rondhout, veel verzameld in het Telok Haroesche voor gebruik bij de Deli Spoorweg Maatschappij en de landbouwondernemingen, is uitsluitend in Chineesche handen. Ook de handel in timmerhout, dat als planken en balken wordt uitgevoerd naar Belawan en Penang.

De scheepvaart is niet onbelangrijk. Zoo wordt de communicatie tusschen de verschillende etablissementen der 2 hiervoren genoemde petroleum-maatschappijen onderhouden door stoombarkassen en tongkangs dier Maatschappijen, terwijl

uitvoer van de petroleum meestal plaats heeft door eigen zeeschepen, die daartoe Poeloe Sembilan en Pangkalan Brandan binnenvallen.

Nog worden tongkangs en steamlaunchen aangetroffen van twee te Tandjong Poera gevestigde handelsfirma's, terwijl een geregelde verbinding bestaat tusschen Penang eenerzijds en Tandjong Poera en Pangkalan Brandan anderzijds, middels stoomers van eene op eerstgenoemde plaats gevestigde Chineesche reederij, die een regelmatige 3 à 4 daagsche vaart onderhouden. Evencens worden Tandjong Poera en Pangkalan Brandan op ongeregelde tijden door booten der Koninklijke Paketvaart Maatschappij aangedaan.

F. Bestuur over het Landschap, samenstelling en geschiedenis van dat bestuur, w. o. te bespreken de inkomsten der hoofden en de landschapskassen.

Het bestuur over het landschap wordt gevoerd door den Sultan, bijgestaan — echter niet als integreerend deel van het bestuur — door de landsgrooten, zijnde de vice president van den karapatan, de 3 vertegenwoordigers van den Sultan in de 3 loehaks, de kedjoeroean's in de districten Bingei, Seleseï, Bohoroq en Stabat, de beide hoofden van Soengei Bingei, de vier sockoehoofden en de hoofden van Lapan en Besitang, terwijl voorts in de kampongs pengoeloe kampongs aanwezig zijn, al of niet bijgestaan door een of meer pentowa's, en in de Atjehsche seneubo's (complexen van pepertuinen) in het Telok Haroesche, pentoeha's seneubo'.

In de Batak doesoen van Langkat wordt het bestuur onder de Bataks meer direct uitgeoefend door hoofden, geheeten pengoeloe's balei, waarvan er een 12 tal aanwezig zijn.

Zij hebben meerdere kampongs onder zich en vormen de tussenpersonen tusschen het Inlandsch Zelfbestuur en de onder hen staande pengoeloe's of kamponghoofden.

Behalve deze penghoeloe's balei treft men nog penghoeloe's aan, die niet ondergeschikt zijn aan de eerstgenoemden, doch direct met het Maleisch bestuur in contract staan. Zij worden soerambi's en oelondjandji genoemd.

Gelijk elke Batak een anak beroe en een senina heeft, lieden tot welke hij in eene bepaalde familierelatie staat, en die zijne natuurlijke borgen zijn, wier tusschenkomst bij elke gewichtige handeling wordt vereischt, waarvoor zij dan ook de aansprakelijkheid deelen, zoo hebben ook de penghoeloe's hun anak beroe en senina, die hen in het bestuur bijstaan.

De anak beroe is steeds van een andere marga dan de penghoeloe doch door aanhuwelijking in diens marga met dezen verwant; de senina behoort tot dezelfde marga als de penghoeloe.

De kedjoeroean's, de hoofden van Besitan en Lapan en de vier Soekoe hoofden, worden volgens de adat, zoo daartegen geene overwegende bezwaren bestaan, opgevolgd door hun oudsten zoon, de andere hoofden worden gekozen uit de geschiktsten, waarbij echter ook rekening wordt gehouden met afkomst.

In de Batak doesoen is de penghoeloewaardigheid min of meer erfelijk, met dien verstande, dat, als de penghoeloe geen directe mannelijke afstammelingen heeft, de waardigheid op de zijliniën overgaat. Bij minderjarigheid van den zoon eens overledenen penghoeloes blijft die zoon in den eersten tijd onder voogdij van den anak beroe en senina, die den penghoeloe in het bestuur bijstonden.

Omtrent de geschiedenis van het bestuur van het landschap Langkat wordt verwezen naar de in den aanhef dezes vermelde vorige nota.

In aansluiting aan deze zij hier gememoreerd, dat de door den tegenwoordigen Sultan Abdul Azis Abdul Dialil Rahmat Sjah op 23 Mei 1893 beëdigde en ondertekende acte van verband werd goedgekeurd bij artikel I van het Gouvernements besluit van 23 Mei 1894 No. 1.

Bij besluit van 22 Juni 1896 No. 13 werd verklaard, dat het tijdstip was aangebroken, waarop aan evengenoemden bestuurder zelfstandig het bewind over zijn landschap kon worden toevertrouwd en werd de Resident uitgenoodigd hem namens den Gouverneur Generaal plechtig als zelfstandig bestuurder te installeren.

Deze installatie had plaats op den 10 Augustus 1896.

Bij Gouvernements besluit van 8 Januari 1899 No. 20 werd in de opvolging voorzien door goedkeuring der aanwijzing van Toengkoe Machmoed, oudsten wettigen zoon van den Sultan, als eventueelen opvolger in het bestuur van Langkat.

In verband tot de wordingsgeschiedenis van, het tegenwoordige Langkat oefent de Sultan alleen d. w. z. dus onafhankelijk van landsgrooten en verdere hoofden het bestuur uit; vandaar dat slechts hij het politiek contract teekende en de anderen slechts van hun instemming blijk gaven.

Dit eenhoofdig gezag werd gevestigd door den vader van den tegenwoordigen Sultan, den energieken Toengkoe Ngah, aanvankelijk Radja Moeda, later Radja van Langkat onder den titel van Soetan Bandahara nog later den titel van Pangeran Indra di Radja voerende en ten slotte als de eerste Sultan van Langkat erkend.

Deze was niet de persoon om anderen naast zich te dulden. Wel voegde hij zich op het voetspoor van Siak een viertal Soekoehoofden toe wat niet bepaald op de adat steunde, doch meer diende om hem zelf glans bij te zetten. Hij raadpleegde hen al naar hem goeddacht.

Ook toen hij later allengs de bovenstreken aan zijn gezag wist te onderwerpen, kende hij den hoofden slechts een ondergeschikte rol toe.

In verband tot de positie der hoofden en landsgrooten zijn dan ook in artikel 8 van het nieuwe contract de woorden „en den raad van” geschrapt. Het vormen van een zoodanigen raad zoude onder de tegenwoordige poli-

tieke verhouding slechts remmend werken door het groote aantal der voor een zetel daarin aanmerking komende personen,

Waar noodig raadpleegt de Sultan vanzelf de betrokkenen.

De inkomsten der hoofden bestaan eerstens uit hun aandeel in de gouvernement's schadeloosstelling, zooals is aangegeven in bijlage A. van het politiek contract. Dit zijn de zoogenaamde vaste uitkeeringen tot een bedrag van *f* 49150 's jaars.

Voorts uit de wisselige uitkeeringen voortvloeiend uit de helft van de in de landschapskas gestorte cijns van vergunningen en concessiën, te verdeelen op de in bijlage B. van het contract aangegeven wijze, terwijl bovendien aan den Sultan alleen toekomt het $\frac{3}{4}$ deel van de in de landschapskas gestorte persen-tanah voor vergunningen en concessiën.

Bij de landschapskasbegrooting van 1909 is nog uitgetrokken voor bezoldigingen van Inlandsche hoofden een bedrag van *f* 38520.— n.l. *f* 5000, *f* 6200 en *f* 5000 respectievelijk aan de vertegenwoordigers van den Sultan in Beneden- en Boven Langkat en Tetok Haroe, *f* 6960 aan 9 districts hoofden, *f* 1200 aan 1 onderdistrictshoofd, *f* 1320 aan 3 penghoeloes pekan en *f* 12840 aan 90 kamponghoofden. De Batakhoofden in de Langkat doesoen eindelijk genieten aan schadeloosstellingen voor den afkoop van opiumrechten een bedrag jaarlijks van *f* 15000, zijnde het hun toekomend aandeel in de schadeloosstelling bedoeld bij Gouvernements Besluit van 16 Februari 1905 No. 2 (Bijblad No. 6176).

Eindelijk genieten hoofden nog 8% collecteloon van de sedert 1 Juli 1908 ingevoerde belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten.

Onmiddellijk na het sluiten van het jongste contract en wel met ingang van 1 September 1907, werd ten behoeve van het landschap Langkat een landschapskas opgericht, waarin alle inkomsten, daaronder begrepen die uit de vergunning en concessiën van land- en mijnbouw, de opbrengst van belastingen en

G. Vermelding van de op het landschap betrekking hebbende contracten en verklaringen.

Betreffende de op het landschap betrekking hebbende contracten en verklaringen wordt verwezen naar de meergenoemde nota van 12 Juli 1893, waaraan thans nog behoort te worden toegevoegd:

1. Verklaring betreffende het onderdaanschap en de rechtspraak van 13 October 1898 (goedgekeurd en bekrachtigd bij het besluit van 11 Maart 1899 No. 29).
2. Politiek contract van 6 Juni 1907 (goedgekeurd en bekrachtigd bij het besluit van 8 Augustus 1907 no. 13).

Van de opgave van de havens van het landschap Langkat, bedoeld in artikel 21 van het nieuwe contract, werd aantekening gehouden bij besluit van 19 Mei 1903 No. 3.

Medan, 14 September 1909.

